

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री कल्याण श्रेष्ठ
माननीय न्यायाधीश श्री ओम प्रकाश मिश्र
आदेश

०७०-WO-०५८४

विषय: उत्प्रेषणयुक्त परमादेश समेत।

ललितपुर जिल्ला, ललितपुर उपमहानगरपालिका वडा नं. ११ को हाल ऐ.ऐ. वडा नं. २१, पाटनढोका स्थित ए-नट आर्किटेक्चर एन आर्किटेक्ट्स फर्मको तर्फबाट अख्तियार प्राप्त प्रतिनिधि ऐ.ऐ. वडा नं. ११ बखुम्बहाल बस्ने शोभेन्द्र राज जोशी १ रिट निवेदक

विरुद्ध

नेपाल राष्ट्र बैङ्क केन्द्रीय कार्यालय, बालुवाटार १
कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेड, हेरिटेज प्लाजा कमलादी, काठमाडौं १
हामा मर्चेन्ट एण्ड फाइनान्स लिमिटेड त्रिपुरेश्वर काठमाडौं १ विपक्षी
ऐ. का म्यानेजिङ्ग डाइरेक्टर भूपेश राजभण्डारी, हामा मर्चेन्ट एण्ड फाइनान्स लिमिटेड त्रिपुरेश्वर, काठमाडौं १
ऐ.का हेड क्रेडिट श्रृजना श्रेष्ठ, हामा मर्चेन्ट एण्ड फाइनान्स लिमिटेड त्रिपुरेश्वर, काठमाडौं.. १
ऐ.का क्रेडिट डिपार्टमेन्टकी शारदा बज्राचार्य, हामा मर्चेन्ट एण्ड फाइनान्स लिमिटेड त्रिपुरेश्वर, काठमाडौं १

नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ३२ तथा १०७(२) बमोजिम यस अदालतको क्षेत्राधिकारअन्तर्गत दायर हुन आएको प्रस्तुत विषयको संक्षिप्त तथ्य एवं आदेश यस प्रकार रहेको छः
रिट निवेदनको ब्यहोरा:

इन्जिनियरिङ तथा आर्किटेक्चरसम्बन्धी परामर्श दिने उद्देश्यले घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय, ललितपुरमा ए-नट आर्किटेक्चर एन आर्किटेक्ट्स नामक साझेदारी फर्म दर्ता भई त्यसले उद्देश्यअनुरूपको कार्य गर्दै आइरहेको छ । यसै क्रममा विपक्षी हामा मर्चेन्ट एण्ड फाइनान्स

लिमिटेडसँग कर्जा प्रयोजनको लागि सम्पत्तिको मूल्याङ्कन गर्ने सम्बन्धमा यस फर्म र उक्त विपक्षी फाइनान्सबीच समझदारीपत्र तयार भएको थियो । सोहीअनुरूप यस फर्मबाट विभिन्न व्यक्तिहरूको सम्पत्तिको मूल्याङ्कन गरिएको थियो । यसै क्रममा मिति २०७०।९।१८ को विपक्षी हामा फाइनान्सको पत्रबाट कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेड को पत्रअनुसार यस फर्मलाई कालो सूचीमा समावेश गरिएको जानकारी गराइन्छ भन्ने पत्र प्रेषित गरियो । यस फर्मलाई के कति कारणबाट कालो सूचीमा राख्ने भनी निर्णय गरेको हो भनी उक्त फाइनान्समा निवेदन दिएकोमा रिट निवेदकलाई निर्णय हेर्न नदिइएकोले राष्ट्रिय सूचना आयोगबाट आदेश भएबमोजिम विपक्षी फाइनान्स लिमिटेड बाट सञ्चालक समितिबाट भएको निर्णय उतार र अन्य कागजातहरू मिति २०७०।१०।१४ मा उपलब्ध गराइयो । सो कागजातहरूबाट पनि कारण नखुलेकोमा पुनः मिति २०७०।१०।१४ गते मेमोको प्रमाणित प्रतिलिपि पाउँ भनी निवेदन दिएकोमा विपक्षी हामा मर्चेन्ट फाइनान्स लिमिटेड बाट मिति २०७०।१०।२४ गते मेमोको प्रतिलिपि उपलब्ध गराएकोमा विपक्षीहरूबाट यस फर्मलाई कालो सूचीमा राख्ने गरी भएका कागजातहरू पूर्ण रूपमा तथ्यविपरीत गैरकानूनी भएको हुँदा विपक्षीहरूबाट भएको यस फर्मलाई उक्त कालो सूचीमा राख्ने कार्य बदर गरिपाउन अन्य वैकल्पिक उपचारको व्यवस्था नभएको हुँदा सम्मानित अदालतसमक्ष प्रस्तुत रिट निवेदनपत्र लिई उपस्थित हुन आएको छु ।

बैङ्क तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ५७ को उपदफा १० मा कुनै व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थाले इजाजत पत्र प्राप्त संस्थासँग लिएको कर्जा सो कर्जाको लिखतको भाकाभित्र चुक्ता नगरी यस दफाबमोजिम कारवाही चलाउँदा सम्बन्धित इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले प्रचलित कानूनबमोजिम त्यस्तो व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थालाई कालो सूचीमा राख्न कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेडमा लेखी पठाउनु पर्नेछ भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेकोमा सो व्यवस्थाको प्रतिकूल पूर्ण विवरणको मूल्याङ्कन नदिएको यस फर्मलाई कालो सूचीमा राख्ने गरेको कार्यसमेत कानूनविपरीत रहेको प्रष्ट छ ।

तसर्थ विपक्षी हामा मर्चेन्ट एण्ड फाइनान्स लिमिटेड को व्यवस्थापन समितिको मिति २०६९।१२।११ को मेमो, ऐ. फाइनान्सको सञ्चालक समितिको मिति २०६९।१२।१२ को बैठक नं. १०८ को निर्णय, सो निर्णयको आधारमा फाइनान्सबाट प्रेषित भएको कर्जा सूचना केन्द्रलाई पठाएको मिति २०७०।८।२८ को पत्र, साथै विपक्षी हामा मर्चेन्ट फाइनान्स लिमिटेड ले रिट निवेदकलाई प्रेषित गरेको मिति २०७०।९।१८ को पत्रलगायत सम्पूर्ण काम कारवाही

नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा १३(१), १२(३)(च) र धारा १९ द्वारा प्रदत्त हकमा आघात पारेको, साथै रिट निवेदकको कानूनी हकमा समेत प्रतिकूल असर पारेको हुँदा विपक्षीहरूबाट भए गरेका उक्त निर्णय एवं पत्रलगायत कालो सूचीमा राख्नु भनी उल्लेख गरेका सम्पूर्ण काम कारवाहीहरू उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरी रिट निवेदकलाई कालो सूचीबाट हटाउनु भनी विपक्षीहरूको नाउँमा परमादेशको आदेशसमेत जारी गरिपाउँ । साथै उक्त पत्रहरूलगायतका कालो सूचीमा राख्ने कार्यहरू प्रस्तुत निवेदनपत्रको अन्तिम टुङ्गो नलागेसम्म कार्यान्वयन नगर्नु नगराउनु भनी विपक्षीहरूको नाममा अन्तरिम आदेशसमेत जारी गरिपाउँ भन्ने ब्यहोराको रिट निवेदन ।

अदालतको प्रारम्भिक तथा अल्पकालीन अन्तरिम आदेश:

निवेदकको मागबमोजिम आदेश जारी हुनु नपर्ने कारण भए आदेश प्राप्त भएका मितिले बाटाका म्यादबाहेक १५ दिनभित्र लिखित जवाफ पेश गर्नु भनी विपक्षीहरूका नाममा सूचना पठाउनु । साथै छलफलको लागि तारेख तोकी सोको सूचनाको जानकारी विपक्षीहरूलाई दिई नेपाल राष्ट्र बैङ्कको निर्देशन, हामा मर्चेन्ट एण्ड फाइनान्स लिमिटेड को व्यवस्थापन समितिको मिति २०६९।१२।११ को मेमो, ऐ. फाइनान्सको सञ्चालक समितिको मिति २०६९।१२।१२ को बैठक नं. १०८ को निर्णय, सो निर्णयको आधारमा फाइनान्सबाट प्रेषित भएको कर्जा सूचना केन्द्रलाई पठाएको मिति २०७०।८।२८ को पत्र र विपक्षी हामा मर्चेन्ट फाइनान्स लिमिटेड ले रिट निवेदकलाई प्रेषित गरेको मिति २०७०।९।१८ को पत्रलगायतका कालो सूचीमा राख्ने कार्यहरू तत्काल कार्यान्वयन नगरी यथास्थितिमा राख्नु भनी अल्पकालीन अन्तरिम आदेश जारी गरिदिएको भन्ने यस अदालतको मिति २०७०।११।८ को आदेश ।

विपक्षीहरूबाट प्रस्तुत भएको लिखित जवाफ:

नेपाल राष्ट्र बैङ्क ऐन, २०५८ को दफा ४ बमोजिम यस बैङ्कले जारी गरेको निर्देशनमा धितो मूल्याङ्कनकर्तासम्बन्धी विशेष व्यवस्थाअन्तर्गत गलत मनसायका साथ धितो मूल्याङ्कन गर्ने मूल्याङ्कनकर्तालाई इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाको सिफारिसमा कालो सूचीमा समावेश गर्नु पर्ने र तत् पश्चात त्यस्तो धितो मूल्याङ्कनकर्ताले यस बैङ्कबाट इजाजत पाएका कुनै पनि संस्थामा सोसम्बन्धी कार्य गर्न नपाउने उल्लेख छ । सर्वसाधारणको निक्षेपको अहित हुने गरी व्यक्तिगत वा अन्य पक्षलाई नाजायज फाइदा पुऱ्याउने मनसायले गलत धितो मूल्याङ्कन गर्ने मूल्याङ्कनकर्तालाई कालो सूचीमा नराखी थप मूल्याङ्कन गर्न दिने हो भने बैकिङ्ग तथा वित्तीय प्रणालीमा गम्भीर संकट उत्पन्न हुने र समग्र वित्तीय प्रणालीमा नै नकारात्मक असर पुग्न जान्छ ।

बैङ्क तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ५७ मा भएको कर्जा असुली सम्बन्धी व्यवस्थामा ऋणीले लिएको कर्जा असुलीसँग सम्बन्धित विभिन्न प्रावधानहरू रहेको छ । सोही दफा ५७ को उपदफा १० ले defaulter ऋणीलाई कालो सूचीमा अनिवार्य रूपमा समावेश गर्नु पर्ने व्यवस्था गरेको छ । उक्त दफाले धितो मूल्याङ्कनकर्तालाई कालो सूचीमा समावेश गर्न नमिल्ने भनी उल्लेख गरेको अवस्था समेत नभएको तथा नेपाल राष्ट्र बैङ्क ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न धितो मूल्याङ्कनकर्तालाई कालो सूचीमा राख्ने गरी निर्देशन जारी गर्न सोही ऐनअन्तर्गत यस बैङ्कलाई अधिकार भएकोले रिट निवेदकको नेपाल राष्ट्र बैङ्कद्वारा जारी निर्देशन खारेज हुनु पर्छ भन्ने दाबी निराधार छ भन्ने ब्यहोराको नेपाल राष्ट्र बैङ्क, केन्द्रीय कार्यालयको लिखित जवाफ ।

रिट निवेदक ए-नट आर्किटेक्चर एन आर्किटेक्ट्स फर्मले कम मूल्यको धितोलाई बढी मूल्याङ्कन गरेको कारण हामा मर्चेन्ट एण्ड फाइनान्स लिमिटेडको करोडौंको लगानी जोखिममा परेको र त्यस्तो मूल्याङ्कनकर्तालाई कालो सूचीमा राख्न सक्ने प्रष्ट कानूनी व्यवस्था भएको हुँदा कालो सूचीमा राख्ने गरी भएको सिफारिस तथा निर्णयलगायतका सम्पूर्ण काम कारवाहीहरू कानूनसम्मत भएकोले विपक्षीको रिट निवेदन खारेजभागी छ । धितो मूल्याङ्कनकर्ता विपक्षी फर्म तथा सोका सञ्चालकहरूसमेतलाई कालो सूचीमा राखी कारवाही अगाडि बढाउन भनी नेपाल राष्ट्र बैङ्कको समष्टिगत स्थलगत निरीक्षण प्रतिवेदन २०६९।०७० को निर्देशन नं. १.४.४ तथा ऐ.ऐ. प्रतिवेदन २०७० को निर्देशन नं. २.२.७.१.ग मा नेपाल राष्ट्र बैङ्कबाट निर्देशन भएको हुँदा लिखित जवाफवाला हामा मर्चेन्ट एण्ड फाइनान्स लिमिटेडले विपक्षी रिट निवेदक फर्मलाई कालो सूचीमा राख्नको लागि विपक्षी कर्जा सूचना केन्द्रलाई सिफारिस गरेको हो भन्ने ब्यहोराको हामा मर्चेन्ट एण्ड फाइनान्स लिमिटेडको र भूपेश राजभण्डारी, सृजना श्रेष्ठ तथा शारदा बज्राचार्यले कर्मचारीको हैसियतबाट कार्य गरेको तथा हाल भूपेश राजभण्डारी र सृजना श्रेष्ठले सेवा छाडिसकेको हुँदा हामीहरूको हकमा प्रस्तुत रिट प्रारम्भमै खारेजभागी छ भन्ने भूपेश राजभण्डारी, श्रृजना श्रेष्ठ, शारदा बज्राचार्यको संयुक्त लिखित जवाफ ।

बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको कर्जा लिने प्रयोजनका लागि कर्जाको धितोको सुरक्षणमा राख्ने सम्पत्ति स्वतन्त्र मूल्याङ्कनकर्ताबाट गराउनु पर्ने कानूनी व्यवस्था रहेको र स्वतन्त्र मूल्याङ्कनकर्ताबाट मूल्याङ्कन गराई लगानी भएकोमा ऋणीले कर्जा रकम भुक्तानी नगरी धितोमा रहेको सम्पत्तिबाट असुल उपर गर्नु परेको खण्डमा उक्त धितोमा रहेको सम्पत्तिबाट दुई तिहाईभन्दा कम रकम मात्र उठेमा त्यस्तो मूल्याङ्कनकर्तालाई अनिवार्य रूपमा कालो सूचीमा समावेश गर्न सम्बन्धित बैङ्क तथा वित्तीय

संस्थाले कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेडमा सिफारिस गर्नु पर्ने र सम्बन्धित बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाबाट कालो सूचीमा समावेश गर्न सिफारिस भई आएमा केन्द्रले अनिवार्य रूपमा कालो सूचीमा समावेश गर्नु पर्ने कानूनी व्यवस्था नेपाल राष्ट्र बैङ्कबाट बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाहरूका लागि जारी एकिकृत निर्देशन २०७० को इ.प्रा. निर्देशन नं. १२ कर्जा सूचना तथा कालो सूचीसम्बन्धी व्यवस्थाको दफा ४ मा रहेको हुँदा सो कानूनी व्यवस्थाबमोजिम रिट निवेदकलाई कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेडले कालो सूचीमा समावेश गरेको हो भन्ने व्यहोराको कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेडको लिखित जवाफ ।

अदालतको अन्तरिम आदेश:

यस अदालतबाट मिति २०७०।११।८ मा जारी भएको अन्तरिम आदेशलाई निरन्तरता प्रदान गरिएको भन्ने यस अदालतको मिति २०७१।५।३ को आदेश ।

पक्ष विपक्षका तर्फबाट प्रस्तुत भएको बहस:

रिट निवेदकका तर्फबाट उपस्थित विद्वान् वरिष्ठ अधिवक्ता श्री नारायणवल्लभ पन्त र विद्वान् अधिवक्ता श्री जगदीशचन्द्र पाण्डेले ए-नट आर्किटेक्चर एण्ड आर्किटेक्ट्स फर्मले विपक्षी हामा मर्चेन्ट एण्ड फाइनान्स लिमिटेडको आग्रहबमोजिम ऋण लिने व्यक्तिले सम्पत्ति मूल्याङ्कन गर्ने गरे तापनि उक्त मूल्याङ्कन ऋण प्रवाह गर्नका निम्ति मूल आधार मान्नु पर्ने थिएन, एक पानाको अनुमानित मुल्यलाई आधार मानी ऋण प्रवाह गरेपश्चात उक्त फर्मलाई कालो सूचीमा राख्ने कानूनी आधार छैन, अपुरो मूल्याङ्कनलाई विचार नगरिने भनी निवेदक फर्म र विपक्षी हामा मर्चेन्ट एण्ड फाइनान्स लिमिटेडबीच भएको समझदारी पत्रमै उल्लेख छ, अतः निवेदकको मागबमोजिम आदेश जारी गरिपाउँ भनी बहस प्रस्तुत गर्नुभयो ।

नेपाल राष्ट्र बैङ्कका तर्फबाट उपस्थित विद्वान् अधिवक्ता श्री हेमराज अधिकारीले नेपाल राष्ट्र बैङ्क ऐन, २०५८ को दफा ७९ अन्तर्गत जारी गरिने निर्देशन कानून सरह हुन्छ । यसअनुसार जारी भएको नेपाल राष्ट्र बैङ्कको निर्देशनबमोजिम मूल्याङ्कनकर्ता पनि कालो सूचीमा पर्न सक्दछ । बैङ्कले जारी गरेको उक्त निर्देशनका अधीनमा रही भनी विपक्षी हामा मर्चेन्टले कर्जा सूचना केन्द्रको पत्रबाट कालो सूचीमा राखेको हुँदा उक्त कार्य कानूनसम्मत छ, रिट निवेदन खारेज गरिपाउँ भन्ने बहस प्रस्तुत गर्नुभयो ।

अदालतको आदेश:

नियमबमोजिम दैनिक पेसी सूचीमा चढी यस इजलाससमक्ष पेस हुन आएको प्रस्तुत विषयमा कम मूल्य पर्ने धितोको बढी मूल्य पर्ने भनी मूल्याङ्कन गरेको भन्ने आधारमा रिट निवेदकलाई कालो

सूचीमा राखेकोमा सामान्य रूपमा गरिएको मूल्याङ्कनलाई मात्र आधार मानी कालो सूचीमा राख्न मिल्ने होइन, कालो सूचीमा मूल्याङ्कनकर्तालाई राख्ने नभई ऋण लिने व्यक्तिलाई राख्नु पर्ने भनी कालो सूचीमा राखेको कार्य बदर गरिपाउन रिट निवेदन दिएको देखिन्छ । कालो सूचीमा मूल्याङ्कनकर्तालाई समेत राख्न मिल्दछ भनी विपक्षीहरूको लिखित जवाफ देखिएको छ । तसर्थ बैङ्कमा राखिने धितोको मूल्याङ्कनकर्ता रिट निवेदकलाई कालो सूचीमा राखेको विपक्षीको कार्य कानूनसम्मत छ, छैन भन्ने विषयमा निर्णय दिनु पर्ने भएको छ ।

यसमा निर्णयतर्फ विचार गर्दा सर्वप्रथम कस्ता व्यक्ति वा संस्थालाई कालो सूचीमा राख्न सकिन्छ भन्ने सन्दर्भमा मिसिल संलग्न नेपाल राष्ट्र बैङ्क ऐन, २०५८ अन्तर्गत नेपाल राष्ट्र बैङ्कबाट इजाजतपत्र प्राप्त बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई जारी गरिएको एकिकृत निर्देशनको ७(१) नं. मा कुनै इजाजत प्राप्त संस्थाले धितो लिलामी गर्दा धितो मूल्याङ्कनकर्ताले मूल्याङ्कन गरेको रकमको दुई तिहाईभन्दा कम रकममात्र उठ्ने भएमा त्यस्ता धितो मूल्याङ्कनकर्तालाई समेत इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाको सिफारिसमा केन्द्रले कालो सूचीमा समावेश गर्न सक्नेछ भन्ने व्यवस्था गरेको देखिन्छ ।

नेपाल राष्ट्र बैङ्कले जारी गरेको यस निर्देशनअनुसार धितो मूल्याङ्कनकर्तालाई समेत कालो सूचीमा राख्न सकिने हुन्छ हुँदैन भन्नेतर्फ कानूनी प्रावधान हेर्दा बैङ्क तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ५७(१०) ले भाखाभिन्न कर्जा नतिर्ने कुनै व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थालाई कालो सूचीमा राख्न कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेडमा लेखी पठाउनु पर्ने व्यवस्था गरेको देखिन्छ । यसैगरी नेपाल राष्ट्र बैङ्क ऐन, २०५८ को दफा ८८(१) मा कर्जा सूचना केन्द्रको स्थापना भएको र उक्त दफा ८८(१) को खण्ड (ड) ले समयमा कर्जा नतिर्ने वा कर्जाको दुरुपयोग गर्ने ऋणीहरूको प्राप्त नामावलीलाई केन्द्रले यकिन गरी कालो सूचीमा राख्न सक्ने गरी व्यवस्था गरेको पाइन्छ । यसरी ऐनले बैङ्कको ऋण नतिर्ने ऋणी (Defaulter) हरूलाई कालो सूचीमा राख्न सकिने व्यवस्था गरेकोमा नेपाल राष्ट्र बैङ्कले मूल्याङ्कनकर्तालाई समेत कालो सूचीमा राख्न सकिने गरी गरेको निर्देशन उपर्युक्त कानूनको सीमाभिन्न रहेको देखिएन ।

राष्ट्र बैङ्कलाई नेपाल राष्ट्र बैङ्क ऐन, २०५८ को दफा ७९ समेतका आधारमा निर्देशन दिने अख्तियार भए तापनि अख्तियार प्राप्त गरेको सीमा ननाच्ने गरी र प्रचलित कानूनको अधीनमा रहेमा मात्रै त्यस्तो निर्देशन क्रियाशील हुने हुन्छ । प्रचलित कानूनले स्पष्टतः अख्तियार नदिएको विषयमा नियमनको नाममा विस्तार गर्न सकिदैन । मूल्याङ्कनसम्बन्धी विवादमा सही काम नगर्ने भन्ने व्यक्तिलाई Defaulter को परिभाषाभिन्न राख्न मिल्ने देखिँदैन । सर्वोच्च अदालतको विशेष इजलासबाट

ईश्वरप्रसाद अधिकारी वि. प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयसमेत भएको उत्प्रेषण मुद्दा (ने.का.प. २०६६, कार्तिक, नि.नं. ७८६७, पृष्ठ ९५४) मा "कालो सूचीमा राख्ने सम्बन्धी व्यवस्था बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाबाट ऋण लिई नियतवश ऋण नतिर्ने ऋणी (Wilful defaulter) हरूको सूचीसम्म देखिने र सो सूचीको प्रयोजन बैङ्क तथा वित्तीय संस्थासँगको ऋण सम्झौता उल्लंघन गर्ने त्यस्ता Defaulter हरूबाट पुनः कुनै पनि बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाले क्षति बेहोर्न नपरोस् भन्ने प्रयोजनका लागि कर्जा सूचना केन्द्र स्थापना गरी सूचना आदान प्रदान गर्नेसम्ममा सीमित रहेको" भनी बोलिसकेको छ ।

उपर्युक्त फैसलामा प्रतिपादित सिद्धान्तविपरीत हुने गरी कानूनको अख्तियारीबेगर कुनै निर्देशन वा नियम बनाउन सक्ने देखिँदैन । सोविपरीत नेपाल राष्ट्र बैङ्कबाट बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई जारी गरिएको एकिकृत निर्देशन अन्तर्गत निर्देशन नं. ७ को धितो मूल्याङ्कनकर्तासम्बन्धी व्यवस्थाअन्तर्गत समेत निवेदकलाई कालो सूचीमा राख्न मिल्ने देखिँदैन ।

निवेदक र विपक्षी हाम्रा मर्चेन्टबीच भएको सम्झौताको बुँदा नं. १० मा अपूर्ण मूल्याङ्कनलाई मान्यता नदिइने उल्लेख भएको छ । तर सोविपरीत ऋण प्रवाह गरी विपक्षी हाम्रा मर्चेन्टले निवेदकउपर दोष आरोपित गर्न मिल्दैन । मूल्याङ्कनकर्ताको पूर्ण प्रतिवेदन नआई संक्षिप्त विवरण (Synopsis) को भरमा विपक्षी हाम्रा मर्चेन्टले ऋण प्रवाह गरेको देखिन्छ । Synopsis भनेको पूर्ण मूल्याङ्कन हुन सक्दैन । अधुरो कागजातको आधारमा लगानी गर्ने निर्णय गर्ने लगानीकर्तालाई नै कारवाही गर्नु पर्नेमा त्यसतर्फ कुनै कारवाही भएको पनि पाइँदैन ।

विपक्षी हाम्रा मर्चेन्टले निवेदकलाई मिति २०७०।९।१८ को पत्रबाट कालो सूचीमा राखेको जानकारी दिँदा कुन कानूनअन्तर्गत कालो सूचीमा राखेको हो र कति अवधिका लागि राखेको हो भन्ने पनि खुलाएको छैन । बैङ्किङ कसूर तथा सजाय ऐन, २०६४ को दफा १३ मा बढी, कम वा गलत मूल्याङ्कन गरी बैङ्क तथा वित्तीय संस्थालाई हानी नोक्सानी पुऱ्याउने कार्यका लागि विशेष व्यवस्था गरिएको भए तापनि प्रस्तुत विषयमा सोअन्तर्गत कारवाही गरिएको अवस्था होइन ।

बैङ्क तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ५७(१०) कर्जावालाको हकमा आकृष्ट हुने तथा नेपाल राष्ट्र बैङ्क ऐन, २०५८ को दफा ८८(१) कर्जा केन्द्रित विषय रहेको र कर्जावालामा सीमित रहने देखिन्छ ।

अतः माथि विवेचित आधारमा निवेदकको मागबमोजिम हाम्रा मर्चेन्ट एण्ड फाइनान्स लिमिटेडले कर्जा सूचना केन्द्रलाई पठाएको मिति २०७०।८।२८ को पत्र र उक्त फाइनान्स

लिमिटेडले रिट निवेदकलाई कालो सूचीमा राखेको मिति २०७०।९।१८ को पत्रलगायत सोसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण काम कारवाही उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरी निवेदक कम्पनीलाई कालो सूचीबाट हटाउनु भनी विपक्षीहरूका नाममा परमादेशको आदेश जारी गरिदिएको छ । प्रस्तुत आदेशको जानकारी विपक्षीहरूलाई दिई दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार गरी बुझाइदिनु ।

न्यायाधीश

उक्त रायमा सहमत छु ।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत: अनिल कुमार शर्मा

कम्प्युटर गर्ने: रामशरण तिमिल्सिना

इति संवत् २०७१ साल माघ २६ गते रोज २ शुभम्

.....